

Verslag winterbijeenkomst Nederlandse Sieralgenwerkgroep 4 maart 2017, Zanderij Crailo

Aanwezig: Ina Bultstra, Peter Coesel, Ellie Fluitsma, Alfred van Geest, Ton Joosten, Matthijs Koek, Frans Kouwets, Wil Leurs, Koos Meesters, Ben de Nijs, Peter van Ruth, Eveline Stegeman, Bart van Tooren en Marien van Westen.

Algemeen

Peter Coesel verwelkomt Ben de Nijs en Eveline Stegeman als nieuwe toetreders tot onze werkgroep.

De zomerexcursie 2016, naar het Buitengoor in België, was wederom zeer geslaagd. Voor de komende zomerexcursie heeft Peter het oog laten vallen op de vennen De Banen, Sarsven en Roeventerpeel, bij Weert/Nederweert, in de Peel. Deze vennen waren aan het begin van de vorige eeuw rijk aan (zeer) bijzondere sieralgsoorten, maar raakten in verval als gevolg van ontwatering, eutrofiëring en verlanding. Eind vorige eeuw startte Het Limburgs Landschap met restauratiewerkzaamheden. In De Banen leidde dat al spoedig tot een opbloei van oligo-mesotrofe plantensoorten (Natuurhistorisch Maandblad 87: 108-113) en ook de sieralgenflora had weer het nodige te bieden (Natuurhistorisch Maandblad 87: 214-218). Voortzetting en uitbreiding van de herstelwerkzaamheden hebben inmiddels tot een verdere milieuverbetering en vergroting van de biodiversiteit geleid (De Levende Natuur 117: 188-189), dus een hernieuwde bemonstering van de sieralgenflora lijkt beloftevol.

Planning: zaterdag **3 juni**, zo mogelijk gevolgd door een microscopiseerdag bij de Waterdienst in Lelystad op dinsdag 6 juni.

Activiteiten van leden

Peter van Ruth heeft zich ten doel gesteld zoveel mogelijk plassen in de provincie Brabant te inventariseren. Sommige daarvan blijken uitzonderlijk soortenrijk, zoals het Lijkenven bij Huis ter Heide (Tilburg), met zo'n 120 taxa.

Ton moet zich helaas beperken tot literatuuronderzoek op internet. Hij focust op moleculair-fylogenetische studies en richt zich daarbij op historische ontwikkelingen in de soortbeschrijving van sieralgsoorten en de daarmee gepaard gaande nomenclatorische problemen.

Bart heeft een eindverslag van een recent onderzoek aan de sieralgenflora van de Oisterwijkse Vennen en Kampina opgesteld. Uit een door Herman van Dam uitgevoerde ordinatie op de desbetreffende analysedata blijkt een mooie 'fit' met eerder door Peter Coesel gepubliceerde soort-specifieke ecologische preferenties. Bart zal bedoelde ordinatiediagrammen aan de werkgroepleden doormailen. Een van de conclusies uit het uitgevoerde onderzoek was overigens dat restauratie van vennen alleen tot de beoogde floristische verrijking leidt als het om gebufferde vennen gaat.

Alfred toont foto's gemaakt van soorten uit monsters naar hem opgestuurd door Robbin Matthews (Washington State University). Daarbij soorten met een Atlantische verspreiding die vroeger ook wel in Nederland voorkwamen, als *Staurastrum arctiscon*, *St. ophiura* en *St. brasiliense*, maar ook (veronderstelde) Noord-Amerikaanse endemen als *Staurastrum comptum*, *Micrasterias depauperata* var. *wollei* en *Micrasterias muricata*. Daarnaast laat hij nog foto's zien van een *Cosmarium*-soort, gedetermineerd als *C. suborthogonum* Raciborski, aangetroffen in semipermanente

Verslag winterbijeenkomst Nederlandse Sieralgenwerkgroep 4 maart 2017, Zanderij Crailo

regenpoeltjes in de Houtrakpolder bij Amsterdam en als nieuw voor de Nederlandse flora te beschouwen.

Matthijs meldt voor zijn werk een flowcam te hebben aangeschaft waarmee het mogelijk is om het voorkomen van een willekeurig deeltje (dus eventueel ook een bepaalde sieralgsoort) in een watermonster te herkennen en te kwantificeren. Voorts laat hij foto's zien van sieralgsoorten uit enkele vennen gelegen op de Kalmthoutse Heide, waaronder *Actinotaenium cucurbitinum*, *Staurastrum furcatum*, *Staurastrum echinatum* en sporulerende *Closterium idiosporum*.

Ellie heeft (met Koos) sieralgsoorten geturfd in een nader omschreven gebied in het Gooi, in het kader van de door EIS-Nederland georganiseerde 1000-soortendag.

Peter Coesel deelt mee dat het artikel over sieralgen uit Patagonië waarover bij de vorige winterbijeenkomst gerapporteerd eerstdaags in *Fottea* kan verschijnen. Een derde aflevering, samen met Alfred, over sieralgen uit Zambia is eind vorig jaar ingeleverd bij Plant Ecology and Evolution. Voor het komende jaar heeft hij zich voorgesteld een bijdrage te leveren aan voorgenomen artikelen van Marien en Alfred over problematische soorten uit Drenthe, respectievelijk efemere poeltjes bij Amsterdam. Ook beraadt hij zich met Koos over een mogelijke herdruk van de Lowlands Flora. Concretisering daarvan zou echter weer vele jaren vergen en de animo daaraan te beginnen zal sterk afhangen van de opstelling in deze van de KNNV-uitgeverij. Koos heeft zich voorgenomen dit voorjaar bij Paul Kemmeren langs te gaan. Bart denkt in dit verband ook aan een mogelijke toevoeging van verspreidingskaartjes, zoals die ook voor andere organismegroepen zijn te vinden op www.verspreidingsatlas.nl.

Matthijs heeft vennen op de Kalmthoutse Heide bemonsterd en laat foto's zien van aldaar aangetroffen soorten waaronder *Actinotaenium cucurbitinum*, *Mesotaenium macrococcum*, sporulerende *Closterium idiosporum*, *Staurastrum hirsutum* var. *pseudarnellii*, *St. furcatum* en *St. echinatum*. Laatstgenoemde soort, voorheen zeer zeldzaam, zou zich volgens Marien, Wil en Alfred in Nederland aan het uitbreiden zijn.

Koos toont foto's van soorten verzameld op de Empesche en Tondense Heide, waaronder *Xanthidium antilopaeum* var. *ornatum* en sporulerende *Euastrum dubium*! Ook fotografeerde hij enkele scheeffliggende *Cosmarium*-cellen uit het Buitengoor die hoogstwaarschijnlijk als *C. woloszynskae* geïdentificeerd kunnen worden (nog niet eerder uit België bekend). Voorts bespreekt hij aan de hand van foto's de taxonomische problematiek rond de soorten *Closterium jenneri* en *Cl. cynthia* alsmede het lastige onderscheid tussen de genera *Cylindrocystis* en *Nucleotaenium*.

Evelien (werkend bij Aqualysis, in Zwolle) heeft zich voorgenomen het komende jaar een drietal keren het bij haar huis gelegen Hondeven te bemonsteren. Zij zal hierbij differentiëren naar substraat teneinde een indruk te krijgen in hoeverre dat meespeelt bij het resultaat.

Frans verhaalt van zijn zomervakantie in de Brenne alwaar hij met een plaatselijke ecooloog een aantal mesotrofe meertjes heeft bezocht. In totaal zo'n 120 sieralgtaxa gevonden, waaronder *Staurastrum levanderi* var. *hollandicum*, *Cosmarium dilatatum* en *Euastrum biverrucosum* (laatstgenoemde soort is beschreven uit Japan, maar werd jaren geleden met enkele cellen door Ronald Bijkerk ook in Nederland gevonden. Terwijl

Verslag winterbijeenkomst Nederlandse Sieralgenwerkgroep 4 maart 2017, Zanderij Crailo

aanvankelijk de gedachte uitging naar geloosd tropisch aquariummateriaal, lijken er met de vondst van Frans toch aanwijzingen te zijn voor een meer permanente vestiging in Europa, PC).

In monsters uit Spitsbergen heeft Frans z'n 150 soorten aangetroffen, waaronder een tiental nieuw te beschrijven. De sieralgenflora aldaar vertoont grote gelijkenis met die van Canada en Nova Zembla. Bestudering van dit materiaal vertraagt enerzijds zijn voortgang aan de Europese Cosmarium-flora, maar verheldert anderzijds wel de taxonomische problematiek rond een aantal arctische soorten. Frans verwacht dit jaar ook nog monsters uit de Oeral te krijgen.

Afgelopen augustus heeft hij de jaarlijkse bijeenkomst van de Tsjechische algologen in Praag bezocht en daar contact gehad met o.a. Jiri Neustupa en Jan Stastny. Laatstgenoemde deelde mee een collectie van wel 800 SEM-foto's van Cosmarium-soorten te hebben opgebouwd die hij desgevraagd ter beschikking wil stellen.

Wil is voornamelijk in Friesland actief, alwaar diverse interessante natuurontwikkelingsgebieden. Vanuit het Stuttebosch verzamelde (en fotografeerde) hij o.a. *Staurastrum monticulosum*, sporulerende *Staurastrum echinatum* en *Roya obtusa*. Vanuit het Wijnjeterperschar en De Marschen: *Tortitaenia bahusiensis*, *Cosmarium microsphinctum*, *Staurastrum monticulosum* en *Staurastrum pileolatum*. 'Ergens' langs de route naar Lauwersoog: *Staurastrum groenbladii* !!

Ben heeft zich voorgenomen het Drents-Friese Wold en het Dwingelder Veld te bemonsteren. Met betrekking tot identificatieproblemen zal hij contact hebben met Wil.

Marien kreeg monsters uit IJsland en trof daar onder meer aan: *Cosmarium dybowskii*, *C. galeritum*, *C. granatum* var. *nordstedtii*, *C. novae-semliae*, *C. pseudoformosulum*, *C. tetrachondrum*, *C. turpinii* var. *eximium* en *Euastrum turneri*.

Vanuit Drenthe, Gasterse duinen, laat Marien (SEM)-foto's zien van *Cosmarium obliquum* en *Actinotaenium pinicolum*. Uit het Eexterveld: een tweetal onbepaalde *Actinotaenium*-soorten (waaronder een geknikte), *Closterium pusillum*, *Closterium pseudopusillum* (één der cellen vertoont een minieme mediane insnoering, suggererend dat het hier eerder een *Actinotaenium*-soort zou kunnen betreffen. Ook zou, vanwege een excentrisch gelegen nucleus, aan een *Nucleotaenium*-soort kunnen worden gedacht), *Roya obtusa/anglica*, alsmede conjugerende stadia van *Cosmarium nasutum* en *Cosmarium sphalerostichum*. Uit het Balloërveld: zygosporen van *Cylindrocystis debaryi*, uit het Dwingelderveld: *Cosmarium cymatonotophorum* en uit de Holmers: *Staurastrum comptum* (sic), *Xanthidium antilopaeum* var. *minneapolisense* en *X. antilopaeum* var. *hebridarum* forma *javanicum*.